

DERLEME**ÜLKEMİZDE HEMŞİRE YETİŞTİREN KURUMLARDA EĞİTİCİLERİN NİTELİK SORUNU VE EĞİTİCİLERDE OLMASI GEREKEN ÖZELLİKLER***Ayla Bayık****ÜLKEMİZDE HEMŞİRELİK EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ VE EĞİTİCİLERİN NİTELİĞİ/NİCELİĞİ**

Ülkemizde hemşirelik eğitimine 1912 yılında Kadırga Doğum Hastanesi'nde açılan hastabakıcılık kursları ile adım atılmıştır. Bursa Hilal'i Ahmer Şubesi de benzer şekilde altı aylık bir kurs açmış 300 mezun vermiştir. İlk ulusal hemşirelik okulu Profesör Besim Ömer Paşa'nın öncülüğü ile 1925 yılında Kızılay Derneği'ne bağlı olarak bugünkü adı ile Kızılay Özel Hemşirelik Okulu olan Kızılay Hastabakıcı Okulu kurulmuştur (Ulusoy, F.;1998). Bu okulun süresi, 1936 yılında ortaokula dayandırılarak üç yıla 1958 yılında dört yıla çıkarılmıştır (Eren, N. Uyer, G.;1986). Bu okulun mezunlarından ileriki yıllarda yurt dışı öğretimi için başka ülkelere gönderilip yüksek lisans yapanlar, Hemşirelik Yüksek Okullarının kuruluşunda görev almışlardır. Sağlık Bakanlığı'nca 1946 yılında açılmaya başlanan hemşirelik okulları, Sağlık Koleji olarak adlandırılmış, daha sonra bu okulların isimleri, 1976 yılında Sağlık Meslek Lisesi olarak değiştirilmiştir. 1960 yılında Sağlık Bakanlığı'na bağlı okul sayısı 8 iken, bu rakam 1985 yılında 75'e, 1987-1991 yılında 315'e yükselmiştir. Bu hızlı bir gelişim olarak görünüyorsa da, alt yapısı ve eğitici insan gücü nitelik ve nicelik olarak yetersiz olan kurumlaşmada gerçek neden ise, konunun ne yazık ki politika malzemesi olarak kullanılmış olmasıdır. Sağlık Bakanlığı yanısıra hemen her üniversitede Tıp Fakültesi Hastanesine hemşire insan gücü yetiştirmek başka deyişle hemşire açığının gidermek amacı ile de, Tıp Fakülteleri bünyesinde yöneticileri ve çoğu kez eğitimcileri hekim olan Sağlık Meslek Liseleri açılmıştır. Lise düzeyinde ülkeye hemşire olarak yetiştirilen gerek bu ürünlerin niteliği, gerekse bu ürünü yetiştiren eğitimcilerin niteliği konusunda ilgisiz kalınmış, bu bir sorun olarak farkedilmemiştir. Bu okullarda meslekten olan eğitimcilerin

yetersizliği nedeniyle dersler meslekten olmayan kişilerce de (hekim, eczacı, veteriner) yürütülmüştür. Bu okullarda meslek dersleri %27.2 oranında Hemşirelik Yüksek Okulu mezunları, %63.8 oranında lisans diploması olmayan Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü mezunları tarafından uzun yıllar yürütülmüştür (Sağlık Yüksek Okulları Değerlendirme Raporu,1999).

Ülkemizde 1955 yılında ilk defa Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu'nun açılması ile hemşirelik eğitimi üniversite düzeyinde başlamıştır. Lisans düzeyinde eğitim veren yüksek okul sayısı günümüzde vakıf üniversitelerinin de eklenmesi ile 12'ye ulaşmıştır. Diğer bir önemli gelişme yüksek lisans ve doktora programlarının 1968 ve 1972 yıllarında üniversitelere bağlı yüksek okullarda başlamasıdır. 1985 yılında alınan bir kararla Sağlık Meslek Liselerinin bir kısmı, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarına dönüştürülmüş, 1997 yılından itibaren bu okullardaki eğitim dört yıla çıkarılarak Sağlık Meslek Yüksekokulları Sağlık Yüksek Okulları kapsamına alınmıştır. Hemşirelik eğitiminin farklı düzeyde verildiği uzun bir dönemden sonra, tamamen üniversite düzeyine yükseltilmesi en önemli gelişmelerdendir. Ülkemizde altı değişik programla eğitim veren Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitülerinden dördü Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğüne kapatılmıştır. İkiisi, mezunlarına bir buçuk ayda 21 kredilik tamamlama programı ile fakülte diploması vermek ve Sağlık Eğitimi ve Sağlık Yönetimi bölümleri ile sağlık eğitimcisi ve sağlık yöneticisi yetiştirmenin ötesinde asıl amaç olarak açılan yüksek okullara eğitici yetiştirmek üzere 1994 yılında kolayca Sağlık Eğitim Fakültesine dönüştürülmüştür (Pektekin, Ç. ve diğerleri. ;1998).

Geçmişte sağlık meslek liselerinde yaşanan çarpık eğitim ve zorluklar bu gün yeniden Sağlık Yüksek Okullarında kendini göstermektedir. Sağlık Yüksek

* Prof.Dr., Ege Üniv. Hemirelik Yüksekokulu Halk Sağlığı Hemşireliği AD.

Okullarında 1997 yılı mevcut durum raporuna göre, belirtilen en önemli sorun öğretim elemanı yetersizliğidir. 1997 yılı öğretim döneminde, 46 okulun 15'inde öğretim elemanı bulunmamaktadır (TC.SB. Sağlık İnsan Gücü Mevcut Durum Raporu. ;1996). Bugün, Sağlık Yüksek Okullarından 61'inde öğretimle görevlendirilen öğretim elemanlarının lisans üstü eğitime devam etme durumları incelendiğinde ,öğretim elemanlarının %21.5'i doktora eğitimini tamamlamıştır, %17.9'u doktora eğitimine devam etmektedir, %41.3'ü yüksek lisans eğitimini bitirmiş olup, %19.3'ü yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Bazı Sağlık Yüksekokullarında Sağlık Meslek Liselerinde Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü mezunları öğretim görevlisi olarak transfer edilerek eğitimle görevlendirilmişlerdir.

Geçmişte Sağlık Meslek Liselerinde, bugün Sağlık Yüksekokullarında ve Hemşirelik Yüksekokullarında eğitici olarak çalışan Hemşirelik Yüksekokulu mezunlarının tümü lisans öğretim programları kapsamında "Hemşirelikte Öğretim" dersi almıştır. Bu ders öğrencilere mesleki öğretimle ilgili bilgi beceriler ve tutumlar geliştirmeyi hedeflemektedir. Bunun yanısıra, Hemşirelik Yüksekokullarında, öğrencilerin büyük çoğunluğu Üniversitelere bağlı Eğitim Fakültelerinden Öğretmenlik Formasyon Programlarına kayıtlanarak, bu programa ait dersleri de alıp öğretmenlik bilgi ve becerileri ile donanmış olarak mezun olmaktadır.1999yılı itibari ile ülkemizde Hemşirelik Yüksekokullarında, akademik personelin durumu nicelik olarak değerlendirildiğinde; Profesör sayısı 33, Doçent sayısı 42, Yardımcı Doçent sayısı 46, bu okullarda doktora programını tamamlamış doktoralı mezun sayısı 119, doktora öğrenimine devam eden öğrenci sayısı 120 dir. 1999 yılı için doktora verilmesi hedeflenen öğrenci sayısı 75, bugüne kadar yüksek lisans öğrenimini tamamlamış öğrenci sayısı 599, yüksek lisans öğrenimine devam eden öğrenci sayısı 384 olup,1999 yılı için yüksek lisans programı verilmesi hedeflenen öğrenci sayısı ise 158'dir. Mezuniyet öncesi ve mezuniyet sonrası programlarla ülkemize profesyonel hemşire ve hemşire akademisyen yetiştiren tek kurum olarak görünen Hemşirelik Yüksekokullarının pek çoğunun alt yapısı ve akademik kadrosu ile tam donanımlı olmasına rağmen hak ettiği fakülte derecesine dönüştürülmemesi anlaşılmalıdır.

HEMŞİRE EĞİTİCİLERDE ETKİLİ EĞİTİCİLİK NİTELİĞİNİN ÖNEMİ

Geçmişte hemşirelerden basit görevler beklenirken, sağlık hizmetlerindeki gelişmeler sağlık ekibi içinde hemşireliğin kavranılış biçiminde de farklılık yaratmıştır. Meslekte profesyonelleşmeye doğru toplumun beklentilerinde de değişmeler, hemşirelik mesleğine ve eğitimine artan ilgi, hizmetlerde ve hemşirelik eğitiminde kalitenin gereğini zorlamaktadır. Hemşirelik eğitiminde kaliteye ulaşma, kuşkusuz hemşire yetiştiren kurumlarda eğitimin temel öğelerinden olan nitelikli eğiticilerin yetiştirilmesi ve istihdamı ile ilintilidir. Ülke sağlık sorunlarının çözümünde bakım verecek her türlü sağlık

personelinin yetiştirildiği eğitim programlarında sıkı bir iletişim içinde olan eğitici ve öğrenci özellikleri büyük önem taşımaktadır.

Profesyonel hemşirelik eğitimi, öğrencileri, genel kültürünü yükseltecek ve bağımsız düşünme yeteneği kazandıracak bir şekilde değiştirebilmeli ve yine öğrencilere bu değerleri hemşirelik bakımında uygulayabilecek niteliği kazandırabilmelidir. Başka deyişle; kendini gerçekleştirmiş ve ifade edebilen, olgun, yeterli, sorumluluk sahibi, özgür düşünebilen, geniş dünya görüşü olan sorgulayıcı, araştırmacı, öğrenme-öğretme işlemine katılabilen meslek üyeleri yetiştirme amacı, artık çağdaş hemşirelik eğitim modelinde benimsenen özelliktir. Bu nitelikte hemşirelerin yetiştirilmesinde en önemli rol ve sorumluluğun eğitimcilerle ait olacağı düşünülecek olunursa, eğitimcilerin de bu rolü geliştirebilecek nitelikli özelliklere sahip olmaları gereklidir.

HEMŞİRE ÖĞRENCİLERİN, EĞİTİCİLERDE ARADIKLARI ETKİLİ EĞİTİCİLİK NİTELİKLERİ

Bunca yıl geçmiş olmasına rağmen herbirimizin belleğinde, anılarımızda dipdiri ve taze kalmış öğretmenlerimiz vardır. Bazıları geniş derin bilgileri, inançları, entelektüel yetenekleri, heyecanları, iletişim teknikleri ve yaratıcılıkları, fiziksel özellikleri, öğretim yöntemleri, mesleki tutumları ile belleklerimizde yer etmiştir (Velioğlu,P.;1985). Bir dizi değer ve inançları içeren öğretmen ve öğrencinin yarattıkları bir süreç olan öğretim programlarında, öğrenciler hangi öğretmenlerin iyi, hangilerinin kötü olduğunu kolaylıkla belirlerler. Çoğu kez iyi bir öğretmen amaçlar doğrultusunda bilgi aktaran ve alanında bilgili ve becerili kişi olarak düşünülür. Oysa öğretiminde etkili yöntemleri kullanmayan öğretmenlerin, öğrenciler tarafından sıkıcı buldukları da bilinmektedir. Bundan da öte öğrenciler zaman zaman bireysel olarak öğretmenlerinden umduklarını bulamadıklarını dile getirirler. Etkili bir öğretmen olabilmek, önceden bildik iyi öğretmenlerin taklit edilmesi ile mümkün değildir. Bu süreç, eğitimle ilgili teorik bilgileri ve araştırmayı, yeni rollerin öğrenilmesine istek, kişiler arası etkileşimde yeni stilleri ve yeni öğretim yöntemlerini kullanmayı ve kendi performansına yönelik öz değerlendirmeyi içerir.

Öğretim, öğrencilerin öğrenmelerine yardım etmektir. Öğretim istendik değişiklikleri sağlarsa eğitime dönüşür. Sağlık hizmetleri ile ilgili personel yetiştirmede ilke, öğrencilerin etkili ve uygun sağlık bakımını verebilmek üzere hazırlanmış olmalarıdır.Bu nedenle öğretimin ne kadar iyi verilebildiğinin sorgulanmasında en iyi yanıt, yetiştirilen öğrencilerin mezuniyet sonrası verdikleri sağlık bakımının niteliğinin araştırılması ile mümkün olabilir. Ancak bu tür hizmet ve yönelem araştırmaları ülkemizde oldukça sınırlıdır. Ancak öğretmenlerin ve eğitim programlarının değerlendirilmesinde öğrencilerin görüşlerine başvurulması katılımlarının sağlanması çağdaş eğitimde giderek benimsenmektedir. Yamamoto ve Disney, öğrencilerin öğrenme biçimi, kişisel gereksinimlerinin farklı olması yanısıra konuya ilişkin

bilgisinin yeterli olmaması gibi nedenlerle , öğretmenin değerlendirilmesinde daha çok kişisel ve sosyal özellikler üzerinde durduklarını ve öğretmenin entelektüel becerilerini objektif olarak değerlendirmede eksik kalabildiklerini belirtmişlerdir (DeYoung,S;1990).Russel ve Cordingley, eğitimin kalitesinin geliştirilmesinde öğrencilerin eğitimin her boyutuna ve değerlendirme sistemine ilişkin görüşlerinin kalitatif ve kantitatif yöntemlerle alınmasının, eğitim sisteminin girdi ve çıktılarının ilişkisini analiz etmede gerekli olduğunu vurgulamaktadır (Russel, G,C. Cordingley, M.; 1996.: 1042-1046). Bununla birlikte öğretmenin değerlendirmesinde geri bildirim sağlaması açısından yine de değerlendirme yöntemleri arasında öğrenci görüşleri faydalı olabilmektedir.

Hemşire öğretmenlerde nitelikli eğitici özelliklerinin belirlenmesine yönelik, öğrencilerin, öğretmenlerin, çalışma arkadaşlarının ve klinik hemşirelerinin görüşleri alınarak ülkemizde ve diğer ülkelerde pek araştırma yürütülmüştür. Turners, bir çalışmada öğrencilerin bir öğretim programında en fazla öğretmenin öğretim yöntemlerini ve konu içeriğini önemstediklerini belirlemiştir. Bu çalışmada öğrenciler öğretmenin dersi açık, anlaşılır, arkadaşça, nükteli biçimde anlatımına değer vermişlerdir (DeYoung. ;1990). Marson iyi bir hemşire ile iyi bir hemşire öğretmen arasında farkın olmaması gerektiğini vurgulayarak, her ikisinde de, empatik yaklaşım, duyarlılık, dinleme becerisine sahip olma ve uygun yanıt verme, danışmanlık becerileri ve etkili ekip çalışması sergilemesi gibi özellikler üzerinde durmuştur (Marson,S.;1990:53-55). Eason ve Carbett, 2877 hemşire öğrenciyi kapsayan çalışmalarında, öğrencilerin bir öğretimde en fazla önemstedikleri özellikler arasında şunları belirlemiştir: Öğretmenin bilgisini iletebilme becerisi, tartışma açabilmesi, etkili sunum yapabilmesi, öğrencilere önem vermesi, motive edebilmesi, mesleki bilgilerini geliştirmeye istekli, katılımcı öğretim yöntemlerini kullanması, öğrenci ile etkili etkileşim kurabilmesi (Eason,F,R.;Carbett,P,W.;1991). Infante, hemşire yetiştiren öğretmenin, araştırmacı, danışman ve kaynak kişi olma özellikleri üzerinde durmuştur (Infante,M,S.;1986). Kiker, bir öğretmenin eğitmenlik rolünde başarılı olabilmesi için olumlu kişiler arası ilişkiler kurabilme, meslekle ilgili temel ilkeleri belirleyebilme ve bu ilkeleri öğrencilere uygulatabilme, öğrenciye değer verme gibi becerilere sahip olması gereğini vurgulamıştır (Kiker,M.;1986). Wotruba ve Wright, yöneticiler, öğrenciler ve öğretmenlerden en önemli buldukları on öğretmenlik niteliğini sıralamalarını istemiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, yöneticiler için birinci derecede en önemli öğretmenlik özelliği, öğrencinin en iyiyi yapabilmesi için motive etmesidir. Öğretmenlere göre en önemli öğretmenlik özelliği öğretmenin öğrenciyi en doğru biçimde değerlendirmesi iken, öğrencilere göre bir öğretimde olması gereken en önemli nitelik öğretmenin geniş, doğru ve güncel konu bilgisidir (De Young,S.;1990). Öğrenciler, konu bilgisi olan ve bu bilgileri ilginç, açık ve düzenli biçimde sunabilen öğretmenlere değer verirler. En iyiyi başarmak isteyen

öğretmenin konu bilgisi derindir. Bu bilgilerini sürekli okuyarak, araştırmalar yaparak, klinik uygulamalar ve sürekli eğitimle geliştirir.

DeYoung, öğretmenin kişiler arası iletişim becerileri üzerinde de önemle durmuştur. Öğrencilere ilgi duyma, öğrencilerin duygu ve düşüncelerine , sorunlarına hassasiyet gösterme, saygı duyma, onların anksiyetelerini azaltma, her zaman erişilebilir olma, doğruluk, dürüstlük, öğrencilerin görüşlerini ifade edebilmelerine fırsat vermek üzere özgür eğitim ortamları yaratma gibi davranışlar öğretmenin kişiler arası ilişkilerde becerili olduğunu gösterir. Hepsinden öte , öğretmen öğrencilerinin her birini bir birey olarak görebilmelidir. Bazı öğretmenler sınıfta öğrencilere fazla ilgi ve alaka göstermenin disiplini bozacağını düşünseler de, Carl Rogers, öğretmen ve öğrenci arasında iyi bir iletişimin, öğrenmeyi arttıracak olduğunu belirtmiştir. Carl Rogers, öğretmenlerin öğrenci merkezli ve empatik olduğu sınıflarda, öğrencilerin yine daha fazla öğrendiklerini saptamıştır (De Young,S;1990). Güvenli bir iletişimde diğer önemli bir konu da, öğrenim sürecinde öğrencilerin sorumluluklarının açıkça önceden belirlenmiş olmasıdır. Eğer öğrenciler kendilerinden neler beklendiğini bilirlerse anksiyeteleri daha az olacaktır. Öğretmen ile öğrenci arasında açık güvenli ortam öğrencinin öğretmenini rol modeli olarak görebileceği rahat bir atmosferin oluşmasını sağlar. Ziv, Ehrenfeld ve Hadani 'nin İsrail'de 110 hemşire öğrenci üzerinde yürüttükleri bir çalışmada, öğrencilerin öğretmenlerinden bekledikleri en önemli nitelikler arasında iyi iletişim becerilerine sahip, alanında bilgili ve deneyimli ve rol modeli olma özelliklerini saptamışlardır (Ziv, L.Ehrenfeld, M.Hadani, P, E.;1990).

İyi bir öğretmen aynı zamanda nitelikli kişisel özelliklere de sahip olmalıdır. Bu özellikler şunları içerir: Şevk, heyecan, hataları kabul edebilme, toleranslı olma, anlayışlı ve güvenilir olma, neşeli olma, sakin olma, duygularını kontrol edebilme, sabırlı, düzenli, dinlemesini bilme, katılımcı olma. Krichbaum, etkili öğretmenlik özellikleri kapsamında öğretmenin organizasyon, beklentileri belirlemesi, soru sorma, yardım, açıklamalarda bulunma, geri bildirim verme ve rol modeli olma gibi tutumları belirlemiştir (Krichbaum,K.;1994). Marson'a göre öğrenci hemşireler hemşire öğretmenler için gerekli nitelikleri dört grupta toplamışlardır (Marson,S.;1990).

- 1-Rol modeli olma,
- 2-Kişiler arası ilişkilerde becerili olma,
- 3-Yönetim becerilerine sahip olma,
- 4-Uygulama becerilerine sahip olma.

Eble, bir çalışmada öğretmenlerde etkili nitelikler kapsamında şu özellikleri saptamıştır (Eble, K.E.;1972):

- 1- Katı olmayan disiplin,
- 2- Öğrencinin başarısı için fırsatlar sağlama,
- 3- Enerji dolu olma,coşkulu olma,
- 4- Özverili olma, iyi huy ve ideallere sahip olma,
- 5-Açık kişiliği olma, düzenli, başarılı, öğrenmeye açık,

meraklı olma, iyi ilişkiler kurabilme. Reeve'e göre öğretmenin kişiler arası ilişkileri, iletişim becerileri, rol modeli olması, öğrencilere kaynak kişi olması, düşünmeyi cesaretlendirmesi mesleki başarısını belirler (Reeve, M, M.; 1994).

Bir Hemşire Eğiticinin Fonksiyonları

Hemşire eğiticinin rolleri ve sorumlulukları çok geniş boyutlu olup Quinn, bir hemşire öğretmenin niteliklerini ve fonksiyonlarını aşağıdaki gibi dört grupta toplamıştır (Quinn, F, M.; 1989)

1-Eğitimle İlgili Fonksiyonlar

- Öğretimi planlama, uygulama, değerlendirme,
- Öğretim programlarını geliştirme ve yenilikleri izleme,
- Klinik öğretim ortamını oluşturmada danışman kişi ve yardımcı olarak rol alma,
- Sınıf içi ve klinik ortamda eğitim etkinliklerinde bulunma,
- Klinik personele mesleki ve eğitim konularında danışmanlık yapma

2-Mesleki Sorumluluklar

- Klinik uygulamalarda uzman kişi olarak rol oynamak,
- Hemşirelik uygulamalarının ve eğitiminin gelişimi için araştırmalara katılarak mesleki ve kişisel gelişim sağlamak,
- Sağlık otoriteleri ve ekip üyeleri ile iyi iletişim ilişkileri kurmak,
- Diğer yüksek öğretim kurumları ile iletişim içinde olmak,
- Yöneticilerin yokluğunda gerekirse sorumluluk almak,

3-Kişisel Sorumluluklar

- Öğrencilere yardım ve danışmanlık,
- Klinik ortamda öğrencilerin başarısını değerlendirme,
- Büro hizmetleri, kaynaklar ve okul idaresi ile iletişim,
- Rehberlik hizmetleri,
- Eğitimde kalite çalışmalarına katılma.

4-Yönetim Fonksiyonları

- Öğrencilerin gelişimlerine ilişkin kayıt tutma,
- Öğrenciler için referans kişi olma,
- Programlama işlerine katılma,
- Eğitim toplantılarına katılma ve katkıda bulunma.

Ewan ve Write, hemşirelik eğitiminde klinik uygulamalarda eğiticinin rolü ve niteliğinin analizini yaparak bu sorumlulukları altı grupta toplamıştır (Ewan, C. Carbett, P, W.; 1989)

1-Yöneticilik :Bu rol, pratiğin başarılı biçimde planlanması, organize edilmesi ve katılanların işbirliğini geliştirmeyi içerir.

2-Danışmanlık: Bu rol, öğrencinin bir birey olarak görülmesinde duyarlılığa ve ilgiye dayanır. Öğrencinin olumlu tutumları geliştirmesini ve başkaları ile işbirliğine geçmesine yardım eder.

3-Uygulaticılık: Bu rol, demonstrasyon, fikirlerin sunumu, soru sorma, problem çözmeye dayalı rehberliği içerir.

4-Gözlemcilik: Bu rol, sistematik gözlemlerle klinik ortamda öğrencinin başarısının doğru verilerle kayıt edilmesini içerir.

5-Geri bildirim: Bu rolle eğitmen, öğrencinin ilerlemesini, gelişimini ve güçlüklerin üstesinden gelmesini sağlar.

6-Değerlendirme: Klinik uygulamalarda öğrencinin gelişiminin iyi ve doğru kararıdır. Abbott ve McMahon ise öğretmenin kısaca dört rolüne işaret etmiştir (Abbott, F. McMahon, R.; 1988):

- 1-Öğrencilerin neyi öğreneceklerine karar verme,
- 2-Öğrencilerin öğrenmesine yardım etme,
- 3-Öğrencilerin öğrenip öğrenmediklerini kontrol etme,
- 4-Öğrenciler için sorumluluk alma.

Hinclair, klinik öğretim kapsamında öğretmenin rolünü şöyle özetlemektedir (Hinclair, S. M.; 1986):

- 1-Alanında becerili olma,
- 2-Öğrencilere potansiyellerini geliştirebilmeleri için yardım etme,
- 3-Öğretimde demonstrasyonlara yer verme,
- 4-Öğretim için uygun öğretim ortamı hazırlama,
- 5-Klinik ortamda öğrenciler için öğretim fırsatları yaratma.

Biddle ise iyi bir öğretmende olması gereken beceriler kapsamında şu özellikleri belirtmiştir (Biddle, C.; 1992):

- 1-Karmaşık bilgileri anlayabilmeli ve kullanabilmeli,
- 2-Aşırı stres durumlarında bile çabuk ve açık biçimde yanıt verebilme becerisine sahip olabilmeli,
- 3-Öğrencilere yakınlık duymalı,
- 4-Yaşam boyu öğrenme isteği duymalı,
- 5-Öğrencileri yetiştirmeye kendini adanmalı,
- 6-İyi bir rol modeli olmalı,
- 7-Sürekli öğrenime açık olmalı,
- 8-Öğrenmeyi kolaylaştıracak bir öğretim ortamı hazırlamaya istekli olmalı,
- 9-Meslektaşları ve öğrencileri arasında güvenli bir iletişim ortamı oluşturmali,
- 10-Ekip yaklaşımına sahip olmalı,
- 11-Öğrencilere kendilerini geliştirebilmeleri için zaman vermeli,
- 12-Yerel ve ülke çapında mesleki örgütlere katılmalı,
- 13-Bilimsel çalışmalarla mesleki literatürün gelişimine katkıda bulunmalı.

Ülkemizde de hemşire yetiştiren kurumlarda, eğitimcilerde aranan niteliklerin belirlenmesine yönelik değişik araştırmalar yürütülmüştür. Taşocak, ülkemizde hemşire eğitimcilerin çağdaş eğitim yaklaşımı ile öğrenci yetiştirmek için bu rolü geliştirebilmede aşağıdaki özelliklere sahip olmaları gerektiğini vurgulamıştır (Taşocak, G.; 1997): Eğitimciler yeni eğitim hedeflerini ve amaçlarını belirleyebilmeli, öğretici konumdan çıkabilmeli, öğrenciyi destekleyen, paylaşılan, rol modeli, uzmanlık alanındaengin bilgi becerilere sahip, kaynak kişi olabilmeli, öğrenciyegüvenli bir öğretim ortamı hazırlayabilmeli, bilgi alışverişinde bulunmalı, açık iletişim kurabilmeli, mesleki değerlere sahip olmalı, ekip çalışmasını kurabilmeli, farklı eğitim yöntemlerini bilip farklı durumlara uygulayabilmeli, öğrencilerin performansları kadar kendi performansını da değerlendirebilmeli, yeni fikirlere açık olup eleştirel düşünebilmeli, alçak gönüllü ve yeniliklere açık olmalı, gerektiğinde risk alabilmeli. Kanan'a, göre bir hemşire eğitici amaç sahibi, yaratıcı düşünebilen, güdümlü, sorun çözebilen, öğrenmeyi öğretebilen, özsaygı sahibi ve girişimci tutumu ile kişiler arası iyi ilişkiler kurabilme niteliklerini taşımalıdır (Kanan, N.;1997).

Kanan, ayrıca hemşire eğitimcilerden aşağıdaki sorumlulukların beklenmesini önermiştir;

- Eğitimle ilgili faaliyetleri sürdürme,
- Toplumla, mezunlara, öğrencilere danışmanlık,
- Toplumun sağlık düzeyinin gelişimi, hasta bakımında yeni hemşirelik yaklaşımlarının geliştirilmesi için bilgi üretmek, araştırma faaliyetlerinde bulunmak, yeni buluşları uygulamalara katmak, kendini geliştirmek, mesleki sorunların çözümü için sorumluluk almak.

Pektekin'in İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nda 100 öğrenci üzerinde yürüttüğü bir çalışmada, öğrenciler ilk üç sırada öğretmenlerinin yönetsel becerilerini, fizik görünüşlerini ve eğitimcilik niteliklerini önemli bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerinden sabırlı, neşeli, samimi, sempatik olmalarını ve öğrenci haklarına saygılı olmalarını beklemişlerdir (Pektekin;Ç.;1996). Bayık'ın 1995 yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nda 463 öğrenciyi kapsayan araştırmasında öğrencilerden öğretmenlerinde önemsedikleri etkili eğitimcilik özelliklerini belirtmeleri istenmiştir (Bayık, A.;1996).Bu araştırmanın sonuçlarına göre, belirlenen en önemli eğitimcilik nitelikleri aşağıda sıralanmıştır;

- Öğretmenin olumsuz eleştiriden sakınması,
- Öğretiminde görsel, işitsel araç ve gereçlerden yararlanması,
- Öğrencinin haklarını savunması,
- Öğrencinin değerlendirmesinde objektif olması,
- Danışmanlık rehberlik hizmetleri,
- Öğretiminde açık anlaşılır dil kullanması,
- Öğrenciyi ilgi ile dinlemesi ve açık iletişim kurması,
- Öğretiminde demonstrasyonlara yer vermesi
- Genel kültür,
- Derse hazırlıklı girmesi ve etkili sunuş yapması.

Bu çalışmada öğrencilerin öğretmenlerin akademik özelliklerini, eğitim yöntemlerini, mesleki tutum ve kişisel özelliklerini daha fazla önemsedikleri ortaya konmuştur. Bahçecik ve arkadaşlarının yürüttükleri bir başka çalışmada iyi bir hemşire eğitimcide olması gereken nitelikleri öğrenciler şöyle belirlemişlerdir: Konusuna hakim ve bilgili olma, iyi kişilik özelliklerine sahip olma, öğrenci psikolojisini bilme ve danışmanlık yapabilme, kendini geliştirme, öğrenciyi araştırmaya yöneltebilme (Bahçecik, N.ve ark.;1997).Erdemir ve arkadaşlarının yürüttükleri bir başka çalışmada, bir Yüksekokulda öğrenciler eğitimcilerini değerlendirmişlerdir. Eğitimciler en yüksek kişiler arası ilişkiler, iletişim becerileri, en düşük olarak da geri bildirim sağlama konularında yeterli bulunmuşlardır (Erdemir, F ve Ark.;1997).Yazıcı ve Aslan'ın kliniklerde hemşirelerin hemşire eğitimcilerle ilişkin düşüncelerini saptadıkları araştırmalarında; hemşirelerin %29.6'sı öğretmenlerin öğrencileri sıkıcı otokratik, disiplinli kişiler olduklarını, %21'i öğretmenlerin uygulama alanına ilgisiz kaldıklarını ve hasta bakımına katılmadıklarını %19.ü liderlik yeteneklerinin tam olmadığını belirtmişlerdir (Yazıcı, Aslan, E.;1997).

ÖĞRETMENLER ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENMELEİNE YARDIM ETMEK İÇİN NELER YAPMALIDIRLAR?

Öğrenmeye yardım etme için yapılan herşey öğretimdir. Öğretmenin aşağıda etkinlikleri yapması bu nedenle öğretim olarak düşünölmelidir (Rotem; A.Abbatt, F.R.;1998; çeviri: Bayık, A):

- Planlama
- İletişim Kurma
- Kaynak Sağlama
- Danışmanlık
- Değerlendirme
- Sürekli Eğitim

PLANLAMA

İyi bir öğretimin kalbinde planlama yatar. Başka deyişle planlama tüm öğretim süreci hakkında kararlar almayı içerir. Öğretmen planlama aşamasında;

- Öğrencilerin neyi öğreneceklerine karar vermelidir(amaçlar) :

Bu kararları alırken öğrencilerin şimdi ve gelecekte hangi görevleri üstlendiklerini ve üstleneceklerini, hangi işleri yapacaklarını öğretmen bilmelidir. Ulusal sağlık planları ve görev tanımlarına bakmak bunun için en iyi yoldur. Ülkemizde ne yazık ki henüz yasa ve yönetmeliklerle farklı düzeyde eğitim almış hemşirelerin görev, yetki ve sorumlulukları açık ve yazılı olarak belirlenmemiştir. Bu durum eğitimcileri okul ve dersin amaç ve hedeflerini belirlemede zorlamaktadır. Ancak mezun hemşirelerle görüşülerek neler yaptıkları/yapmada zorlandıkları, neleri daha iyi bilmek istedikleri soruşturulabilir. Mezunların gözlenmesi de bir fikir

verebilir. Programın bölümlerinin birbiri ile olan ilişkileri de incelenmelidir.

- İçeriği hazırlayıp, uygun biçimde dizgelemelidir.

İçerik belirlendikten sonra, fikir ve becerilerin hangi düzende öğretileceği kararlaştırılmalıdır. Bu amaçla eski öğretilenlerle yeni öğretilecekler ilişkilendirilmeli, bilinenler bilinmeyenlerden sonra gelmeli, önce basit fikir ve beceriler sonra karmaşık olanlar öğretilmelidir.

- Farklı öğretim aktiviteleri için zaman ayırmalıdır.

Programa ne kadar zaman ayrılacağına karar verirken, geçmiş derslerde ayrılan zaman ve verimi göz önüne alınmalı, öğretim zamanı yanısıra öğrenciler için özel zaman ayırmaya ve diğer kaynakları da (laboratuvar, kütüphane) kullanmalarına fırsat vermek üzere zaman planlaması yapılmalıdır.

- Öğretim etkinliklerini ve öğretim yöntemlerini seçmelidir.

Öğrencilerin meslekleri için kullanacakları uygulama, iletişim ve düşünme becerilerini gerçekleştirebilmeleri için ders programında yer verilecek deneyimler önceden düşünülmelidir. Bu amaçla öğrenciyi aktif tutacak, derse katacak öğretim yöntemleri seçilmeli, ayrıca alanda öğrenciyi çalışmaya katacak etkinlikler düzenlenmelidir. Öğretmen problem çözme durumlarında gerçek duruma uyum gösterebilmeleri için öğrencilere olanaklar sağlamalıdır.

- Değerlendirme yöntemlerini zamanı da göz önüne alarak seçmelidir.

Öğretmen değerlendirme planını yaparken öğrencide hangi bilgi beceri ve tutumların değerlendirileceğini belirlemeli, bu amaçla hangi değerlendirme yöntemlerini kullanacağına karar vermeli, bu yöntemleri seçerken, okulun yönetmeliklerine ters düşmemelidir. Öğrencilerle görüşerek resmi olmayan toplantılar düzenleyerek, öğretmen hem öğrencilerin hem programın hem de kendi öğretim etkinliklerinin değerlendirmesi yapmalıdır.

- Gerekli kaynakları araştırmalıdır

Eğitim amaçlarına uygun kaynaklara olabildiğince ulaşmaya çalışılmalıdır. Sınıf içinde sıralar hareket ettirilebiliyor mu?, Odalar karartılabiliyor mu?, Görsel işitsel araçlar yeterli mi?, Toplum kaynakları (hasta, aileler, sağlık kurumları) öğretim için uygun ve yeterli mi? araştırılmalıdır.

- Plan hakkında öğrencilere bilgi vermelidir.

Öğrencilere programın ve her dersin neler kazandıracığı önceden anlatılmalıdır. Dersle ilgili beklentiler, izlenecek yöntemler, kaynaklar hakkında bilgi verilmelidir. Ayrıca öğrencilerin beklentileri de alınmalıdır.

İLETİŞİM

Öğretmenler, konularında engin bilgilerini öğrencilerin öğrenmek durumunda oldukları eğitim etkinliklerine nasıl dönüştüreceklerini iyi bilmelidirler. Belki de eğitimciliğin en zor yönü budur. Bu amaçla;

- Öğretiminde anlatım ve açıklamalara yer vermelidir.

Anlatma ve açıklamalarda bulunma öğretimin büyük bir bölümünün temelini oluşturur. Bununla birlikte anlatma ve açıklamalarda bulunma yalnızca öğretmenin işlevi değildir. Öğretmen anlatımlarında önemli noktaları vurgulamalı, önemli temel fikirleri organize bir şekilde ve mantıklı biçimde sunmalı, öğrencileri öğrenmeye istek duymaları için tartışmaya sevk etmeli, onların katılımlarını almak ve kendilerini ifade etmelerine fırsat vermek üzere sorular sormalı, tartışma grupları oluşturmalarıdır. Ayrıca yardımcı ders materyallerini de öğrenciler için sağlamalıdır.

- Öğrencilere fikir alışverişinde bulunmaları için yardım etmelidir.

Öğretmenin iletişim görevinin önemli bir bölümü de öğrencilere fikir alışverişinde bulunmak üzere yardım etmektir. Bu amaçla öğretmen, gerçeklerin anımsanmasından çok, gerçeklere başvurmayı ve kararları geliştirecek ilginç tartışma konuları hazırlamalıdır. Tartışmayı kapatmaktan çok, uyarıcı davranışlarda bulunmalı, odak grup tartışmalarında tüm öğrencilere eşit tartışma fırsatı sağlamak üzere az konuşana çok, çok konuşana az fırsat vermelidir, tartışma boyunca liderlik yapmalıdır.

- Öğrencileri düşünmek üzere uyarmalıdır.

Sağlık hizmetlerinin her düzeyinde sağlık personeli, her zaman gerçek bilgiyi yeni durumlara uydurmak ve kararlar almak üzere düşünür. Bu nedenle düşünmenin uyarılması için öğrencilere yeni durumlarda bilgisini kullanmak üzere sorular yöneltilebilir, öğrencilere bireysel yada küçük gruplarda çalışması için vaka çalışmaları, hasta yönetim problemleri veya taklit yapmak üzere eksersizler hazırlanabilir. Öğrencilerden belirli davranışların yararları ve zararlarını değerlendirmeleri istenebilir.

- Çeşitli öğretim tekniklerinden yararlanmalıdır.

Öğretmenin yararlandığı öğretim teknikleri öğrencilerin aktif katılımını sağlamalıdır. Bu amaçla öğretmen, rolplay, alan projeleri, egzersizler, vaka çalışmaları, test kitapları ile öğrencilerin kendi kendine bağımsız olarak öğrenmeleri için sürekli eğitim açısından hazırlanmalıdır.

- Öğrencilerin öğrenip öğrenmediklerini araştırmalıdır.

Öğretmenin sürekli olarak öğrencilere sorular

yönelterek bunları yazılı/sözlü olarak yanıtlamalarını istemesi, öğrencilerle sık sık görüşüp onlardan derste öğrendiklerine ilişkin görüşlerini belirtmelerini istemesi, ev ödevleri verip bunları dikkatle inceleyip öğrencilere geri bildirim vermesi, sınav sonuçlarını öğrencilerle değerlendirmesi aynı zamanda öğretimin değerlendirilmesine fırsat verecektir.

KAYNAK SAĞLAMA

- Öğretmen kaynakları seçip, hazırlamalı ve koşullara göre değiştirmelidir.

Öğretmen öğretim etkinlikleri için, kurum içi ve kurum dışı insan (sağlık personeli, toplum sağlık çalışanları, hastalar, diğer kurumlardaki öğretmenler, öğrenciler), materyal (Ders notu, dergi, makale, film, labaratuvar araç gereçleri) ve sağlık kurumlarına yönelik kaynakları(Sağlık merkezleri, hastaneler, dispanserler) araştırmalıdır. Bu amaçla, meslektaşları ve yerel yöneticilerle ilişki kurmalıdır. Bazen öğretmenler var olan kaynakların farkında olmayabilmektedirler. Ancak kaynaklar rastgele değil öğrenim amaçlarına uygun olmalı ve kullanılmalıdır.

- Sağlık personelinin öğretime katılmalıdır

Sağlık hizmetlerinde çalışan değişik sağlık pesoneli değişik sağlık meslek grubundan öğrencilerin öğretime katılırlar. Sağlık bakımı ile ilgili mesleki deneyimlerini öğrencilere aktarırlar . Bu durum öğrencilerin gerçekleri görmelerine fırsat verirken , aynı zamanda rehberlik sağlar. Öğrenciler ve sağlık personeline ekip bilincini hissederler. Öte yandan klinik personeline uyarıcı nitelikte sürekli eğitime devam etme olanağı verir. Bu nedenle öğretmenler öğretimlerinde olabildiğince farklı sağlık personeli ile iletişime girerek onların katılımını sağlamalı, hem öğrencilere hem de klinik personele birbirlerinden neler bekleyeceklerini anlatmalıdır.

- Materyallerden yararlanmalıdır .

Öğretmenler, öğrencilerin kaynaklardan rasyonel yararlanabilmesi için , kaynakların yer ve zaman açısından uygunluğuna, elde edilebilir olup olmadıklarına, kaynaklardan ne derece yararlanılıp yararlanılmadığına dikkat etmelidir.

DANIŞMANLIK

Danışmanlık başarılı ise, öğrenciler eğitimle ilgili ve bireysel konularda öneri almak için öğretmenlerine yaklaşımda kendilerini rahat hissedeceklerdir. Öğretmenin danışmanlık rolüne ilişkin görevleri aşağıda belirtmiştir.

Öğrenciye, öğretmen özen gösterdiğini göstermeli, onu dinlemeli ve anlamaya çalışmalıdır. Bu amaçla öğretmen öğrencilerle bireysel olarak görüşmek için belli

bir yer ve zaman ayırmalı, öğrenme güçlüğü ve bireysel sorunları olan öğrencileri tanımalı, saldırgan eleştiren, jest ve ses tonundan sakınmalıdır.

- Öğrencilere seçimlerini belirlemeleri ve kendi kararlarını vermeleri için yardım etmelidir.

Bu amaçla öğrencileri cesaretlendirmeli, öğrencinin alternatif davranışları seçmesinde maliyet yarar ve riskleri nasıl belirleyeceğini öğretmelidir.Öğrencilere analiz becerileri kazandırmalı, ve gerektiğinde öneriler verebilmelidir.

DEĞERLENDİRME

Değerlendirmenin temel amacı, öğrencinin öğrenimini izlemektir. Değerlendirme, öğrencilerin öğrenmesine rehberlik etmek, öğretim yöntemlerini değiştirmek ve öğrencilerin bundan sonraki derslerin öğretimi için yeterli olup olmadıklarına karar vermek için yapılır. Öğrencilerin bilişsel alana yönelik bilgilerini ölçmek, duyuşsal alan becerileri (tutumlar,iletişim, davranışlar) ve psikomotor alan becerilerini (el becerileri) ölçmekten genellikle daha kolaydır. Bu nedenle öğretmenler, ölçülmesi önemli olan bu becerileri ölçmekten çok, ölçümü kolay olan bilgiyi test etme yoluna giderler. Bu nedenle değerlendirme tam olarak neyin ölçüleceğini ölçüyor sa (yüksek validite=geçerlilik), tam olarak ölçüyor sa (yüksek güvenilirlik), uygulanması ve puanlanmasında maliyet açısından sorun getirmiyorsa, kullanım amacına hizmet ediyorsa başarılıdır denebilir.Bu nedenle

- Öğretmen, öğrencilerin ne kadar öğrendiklerini ölçmek için değerlendirme desenleri oluşturabilmeli,

- Öğretmen, öğrencilerin öğrenmelerine rehberlik edecek değerlendirmelerden yararlanmalıdır.

Bu amaçla öğrencilere tüm sınavlar hakkında ayrıntılı bilgiler verilmelidir. Öğrencilerin sınavda başarısız kaldıkları alanlar iletilmelidir. Öğretmen değerlendirmede performans kriterlerini oluşturmalıdır. Öğretmen de ekendi performansının da analizini yapmalıdır.

Öğretmen öğrencileri kendilerini değerlendirmeleri ve birbirlerini değerlendirmeleri için cesaretlendirmelidir.

SÜREKLİ EĞİTİM

Öğretmenler öğrettikleri konuya ilişkin bilgileri sürekli arttırmalı ve güncel tutmalı ve bireysel öğrenimini sürdürmelidir. Bu amaçla alanı ile ilgili yayınları okumalı , meslektaşları ile tartışmalı, bilimsel toplantılara katılmalıdır.ülkenin mevcut sorunlarını farkında olmalı geleceğe yönelik sorunları farkederek eğitimini planlamalıdır. Kendisi için planlar hedefler belirlemeli , her zaman daha başka bilgilerin de öğrenileceğine inanmalıdır.

ÜLKEMİZDE NİTELİKLİ HEMŞİRE EĞİTİCİLER YETİŞTİRMEK İÇİN NE YAPILMALIDIR?

1. Hemşirelik Yüksekokulları bir an önce fakülteye dönüştürülmeli ve yüksek lisans ve doktora kontenjanlarının arttırılması doğrultusunda düzenlemelere gidilmelidir. Gelişimini tamamlamış Yüksekokullar, Sağlık Yüksekokullarına eğitici yetiştirmek üzere misyonunu üstlenmelidirler. Bu okullarda öğretim üyeleri bu amaçla entegre çalışmalar başlatmalıdırlar.

2. Bu çalışmaların planlanması, organizasyonu, yürütülmesi ve değerlendirilmesi için YÖK kapsamında Hemşirelik Eğitimi Danışma Kurulu biçiminde ulusal bir merkez oluşturulabilir. Bu merkez bir plan hazırlamalı, akademik personel yetiştirmek üzere yöntem geliştirmelidir. Ayrıca eğiticilerin kendi kendine bilgi açığı saptama ve kendini sürekli eğitebilmeleri araç gereç geliştirme ve dökümantasyon birimini de kapsmalıdır. Bu amaçla bölgesel projeler başlatılmalı ve gelişmeler değerlendirilmelidir.

3-Sağlık gereksinimleri ve kaynakları doğrultusunda gerçekçi insangücü planlaması yapılmalıdır.

4-Mevcut Sağlık Yüksekokullarının öğretim elemanı gereksiniminin karşılanması için projeksiyon ve planlama doğrultusunda öğretim elemanı gereksinimi belirlenmelidir. Bu amaçla hemşirelik eğitiminde gerekli olan hemşire eğitimi sayısının belirlenmesi için kapasite hesaplama modellerine başvurulmalıdır. Sağlık Yüksekokullarında, akademik kadroda araştırma görevlilerinin yüksek lisans ve doktora programlarına katılabilmeleri için kolaylıklar sağlanmalıdır. Bu amaçla yaz okulu ve benzeri programlar düşünülebilir.

5-Günümüz hemşirelerinin otonom, kendini yöneten hemşireler olarak yetiştirilmesi gereklidir. başka deyişle, neyi bilmediğinin farkına varabilen, öğrenme isteği olan, kendi kendini eğitebilen hemşireler yetiştirilmelidir. Bu nedenle öğretmen merkezli eğitim yerine öğrenci merkezli eğitim yaklaşımları için eğiticiler kendilerini geliştirmelidirler. (Biley, F.C., Smith, K.L.; 1998). Akademisyen hemşirelerin kendilerini geliştirmede olumsuz etkileri olan mesleki sorunları da göz ardı edilmeksizin saptanmalı, çözümler getirilmelidir.

6- Yine Hemşirelik Yüksekokulları akademik hemşireler için sürekli eğitim programları düzenlemelidir. Bu amaçla okullar arası entegre çalışmalar başlatılmalıdır.

7- Hemşirelik Yüksekokulları mezunları, Sağlık Yüksekokullarında eğitici olarak istihdam edilmek üzere özendirilmelidir.

8- Bazı ülkelerde geleneksel olarak uzun yıllar, hemşire öğrencilere sınıf içi öğretim yapan, ders veren hemşire eğiticiler, klinik uygulamalara katılmamışlardır. Klinik

hemşirelerinin klinik öğretimde sorumluluk almış olmaları eğiticileri uygulama ortamından uzaklaştırmıştır. Ancak son yıllarda teori ile pratik arasında açığı gidermede teorik bilgiler veren eğiticilerin uygulamada öğrencilerle birlikte olması gerektiği vurgulanmaktadır (Rhead, M., Strange, F.; 1996:1265-1272, Fairbrother, P., Ford, S.; 1997). Ülkemizde eğiticiler bu sorumluluğu sürdürmeye çalışmalarına rağmen, öğretmenlerin ve öğrencilerin kliniklerde hizmetler indirekt olarak katılmaları nedeniye, teori ile pratik arasında bir açık mevcut olmuştur. Bu nedenle hemşirelik eğitim ve hizmetlerinin bütünleştirilmesi için özel programlarla eğitilip yetiştirilen klinik hemşirelerin (Mentor=preceptor) klinik öğretim yardımcıları olarak eğitime katılabilmeleri konusunda girişimler ve yasal düzenlemeler hem klinik ortamın düzenlenmesine yardım edecek hem mezun hemşirelerin sürekli eğitimine katkı sağlayacak hem de teori ile pratik arasındaki açığı giderebilecektir. Öte yandan eğiticilerin klinikte bakıma katılımı, kendisinin de yenilikleri görmesi açısından gelişimini sağlayacaktır (Acton, L., Gough, P., Cormack, B.; 1992).

9- Eğiticinin niteliği ne olursa olsun öğretim ortamları nitelikli olmadıkça iyi bir hemşirelik eğitimini gerçekleştirmek mümkün olamaz (Clifford, C.; 1993). Eğiticilerin niteliğinin geliştirilmesi, müfredat programlarında köklü değişiklik çabalarına ek olarak eğitim ortamlarının reorganizasyonuna yönelik düzenlemelerin de da unutmaması gereklidir. Böylece, kliniklerle okul arasında ilişkiler gelişecek ve iyi bir öğretim ortamının sağlanması kolaylaşacaktır.

KAYNAKLAR

Acton, L., Gough, P., Cormack, B. (1992), "The Clinical Nurse Tutor Debate", Nursing Times, 88:32, 5, 38-40.

Atalay, M. (1997), "Hemşirelik Eğitiminin Hizmetlerin Niteliğine Olan Etkisi", İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, Uluslararası Katılımlı, 10-12 Eylül 1997, Çevik Matmaacılık, 9-10.

Bahçecik ve ark. (1997). "Marmara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Eğitim İle İlgili Görüş ve Beklentileri", İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, Uluslararası Katılımlı, 10-12 Eylül 1997, Çevik Matmaacılık, 24-25.

Bayık, A. (1997). "Öğrencilerin Hemşire Eğiticilerde Etkili Eğiticilik Niteliklerini Değerlendirmeleri Üzerine Bir Çalışma" 3. Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu (Uluslararası Katılımlı), 8-10 Eylül, 1993., İstanbul.

Biddle, O. (1992). "The Education of Nurses Opportunities For The Nurse Education", Journal of Nursing Education, 31:2, 88-89.

Biley, F.C., Smith, K.L. (1998). "The Buck Stops Here": Accepting Responsibility For Learning and Actions After Graduation From A Problem-based Learning Nursing Education Curriculum", *Journal of Advanced Nursing*, 27, 1021-1029.

Clifford, C. (1993). "The Clinical Role Of The Nurse Teacher In The United Kingdom", *Journal of Advanced Nursing*, 18:2, 281-289.

De Young, S. (1990). *Teaching Nursing Addison-Wesley Nursing*.

Eason, F.R., Carbett, P.W. (1991). "Effective Teacher Characteristics Identified by Adult Learners In Nursing", *The Journal Of Continuing Education in Nursing*, 22:1, 21-23.

Eble, K.E. (1972). "Professors as Teachers, San Fransisco, Jossey-Bass.

Erdemir, F. ve ark. (1997). "Öğretim Elemanlarının Klinik Öğretimde Etkilerinin Değerlendirilmesi", *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, Uluslararası Katılımlı, 10-12 Eylül 1997 Kitabı, Çevik Matbaacılık, 270-277.*

Ewan, C., While, R. (1989). *Teaching Nursing, A Self-Instructional Handbook, Chapman and Hall.*

Fairbrother, P., Ford, S. (1997). "It's a duet not a duel", *Nursing Times*, 93, No:16, 32-33.

Hincliff, S.M. (1986). *Teaching Clinical Nursing, Churchill Livingstone.*

Infante, M.S. (1986). "Conflicting Roles of Nurse and Nurse Educator", *Nursing Outlook*, 34:2, 94-97

16-Kiker, M. (1973). "Characteristics of The Effective Teacher", *Nursing Outlook* 21, 721-723.

Kanan, N. (1997). "Hemşirelik Eğitiminde Eğitim ve Hizmetin Entegrasyonu" *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, Uluslararası Katılımlı, 10-12 Eylül 1997 Kitabı, Çevik Matbaacılık, 11-12.*

Krichbaum, K. (1994). "Clinical Teaching Effectiveness Described in Relation to Learning Outcomes of Baccalaureate Nursing Students", *Journal of Nursing Education*, 33:7, 306-315.

Marson, S. (1990). "Creating a Climate For Learning" *Nursing Times*, 86:17, 53-55.

Pektekin, Ç. (1986). "Hemşire Öğretmenlerin

Özelliklerinin ve Diğer Faktörlerin Öğrenci Hemşirelerin Öğrenimi Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması", *I. Ulusal Hemşirelik Eğitim Sempozyumu, 11-12 Eylül 1986, İstanbul, 130-138.*

Pektekin ve diğerleri. (1998). *2000'e İki Kala Türkiye'de Sağlık ve Hemşirelik Raporu.*

Quinn, F.M. (1989). *The Principles and Practice of Nurse Education, Chapman and Hall.*

Reeve, M.M. (1994). "Development of An Instrument to Measure Effectiveness of Clinical Instructors", *Journal of Nursing Education*, 33:1, 15-20.

Rhead, M., Strange, F. (1996). "Nursing Lecturer/Practitioners: Can Lecturer/Practitioners Be Music to Our Ears" *Journal of Advanced Nursing*, 24, 1265-1272.

Rotem, A., Abbatt, F.R. (1982). *Self-Assessment for teachers of health Workers-How to be a better teacher, WHO No.68, Çeviri: Bayık, A. (Sağlık Personeli Yetiştiren Eğiticiler için Özdeğerlendirme Rehberi, 1998, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.*

Russel, G.C., Cordingley, M. (1996). "Using Student, Teacher and Practice Supervisor Feedback to Improve The Quality of Nurse Education: How Should We Collect It and What Should We Do With It?", *Journal of Advanced Nursing*, 24, 1042-104

Sağlık Yüksekokullarının Değerlendirme Raporu 1999.

Taşocak, G. (1997). "Hemşirelik Eğitiminde Öğretim Stratejilerine Genel Bakış" *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, Uluslararası Katılımlı, 10-12 Eylül 1997 Kitabı, Çevik Matbaacılık, 3-8.*

Ulusoy, F. (1998). "Temel Hemşirelik Eğitiminin Lisans Düzeyine Yükseltilmesi ve Bununla Koşutluk İçindeki Bazı Gelişmelerin Düşündürdükleri" *Toplum ve Hekim, Türk Tabipleri Birliği Yayın Organı, 13:1, 20-23.*

Velioğlu, P. (1985). "Hemşirelikte Bilimselleşmeye Doğru". *Başak Matbaası, İstanbul.-32-Yazıcı, Eti-Aslan.* (1997). "Klinik Sahiplerinin Gözüyle Misafir Hemşirelik Eğitimi Uygulama Alanlarındaki Hemşirelerin Öğrenciler ve Öğretim Elemanlarına İlişkin Düşünceleri" *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, Uluslararası Katılımlı, 10-12 Eylül 1997 Kitabı, Çevik Matbaacılık, 289-293.*

Ziv, L., Ehrenfeld, M., Hadani, P.E. (1990). "Student Evaluation of The School Program" *Journal of Nursing Education*, 29:2, 60-65.